

גודל בתי התפילין וריבועם

הגאון הרב אליהו דוד רבינוביץ-תאומים זצ"ל
רבה של ירושלים ולפנים בפוניבז' ובמיר

מתוך החיבור "אוני דוד" שבכתי"ק, משא ומתן עם בן אחיו-תאומו, הרב ר' יעקב תאומים אב"ד ראגולי, בפוניבז' בשנת ה'תרל"ו. (ראה לעיל עמ' 14 הע' 6.)

העירני בענין רבוע של תפילין דמתקלקלים הקרנות ונשחקים בקל, איך לעשות. והשבתי דודאי לא נתנה תורה למלאכי השרת, ואי אפשר כלל להיות כל התפילין של כל ישראל מחודדים קרנותיהם כאשר ירצה.

ונאמנים מאד דברי ידידי הרב הגאון ר' משה יואל הכהן שליט"א הגאבד"ק אניקסט' בשם הגאון ר' יחזקאל לנדא ז"ל מווילנא, דלא מצינו בתורה שיהא קרנות לתפילין, רק רבוע¹, והרי הם עדיין מרובעים ושם רבוע עליהם. וגם יפה העיר הר"ל שי' מדברי התוספות מנחות לה, סוף עמוד א, דעיקר הרבוע הוא התפירה, עיין שם, ובבתים עצמם לא מצינו רבוע להדיא [זו]לת הרמב"ם ז"ל שכתב² דגם הבתים צריכים להיות מרובעים, וצריך עיון מנא ליה הא. ואמרתי אולי מקורו טהור מהא דמגילה כד, סוף עמוד ב, עיין שם על המשנה ודוק.

ובכל זאת כנים דברי הגרי"ח ז"ל הנזכר, דזה אינו יוצא מגדר רבוע, מה שנשחקים הקרנות. וראיה יש לומר מהא דהראשונים היו נושאים התפילין כל היום, והיו נושאים משאוי על ראשיהם וכמבואר בבבא-מציעא קה, ב, ובירושלמי פרק ב דברכות, ה. וכי אפשר שלא היו נשחקים הקרנות, וזהו דבר שאי אפשר כלל, הכי נימא דעל כרחך היו לוקחים אחרים. אחת על כן אמרתי, לא ניתנה תורה למלאכי השרת.

שוב הראתיו בעקרי דינים³ מה שכתב בענין רבוע התפילין, ושוב מצאתי להדיא כדבריו בספר אמרי שפר על הלכות ספר תורה, תפילין ומוזוה, עמוד שה⁴.

ובענין גודל התפילין אשר שאלני, אמרתי לו שלולי לא ידברו עלי, אז הייתי נושא תפילין כל שקטנים יותר כמעט מונחים כראוי, ורע מאד בעיני התפילין הגדולים מאוד אשר תמיד

1. הרב ר' משה יואל גוריון בן ר' מאיר שלום, מח"ס שו"ת ראשי בשמים, וילנה ה'תרמ"ד.
2. שבת כח, ב; מנחות לה, א; ירושלמי מגילה ד, ט.
3. הלכות תפילין ומוזוה וספר תורה פרק ג הלכות ב, ד, י.
4. ספר עיקרי דינים (עיקרי הד"ש) על אורח-חיים ויורה-דעה, לר' דניאל בן משה דוד טירני, מההו"ק פירנצי ה'תקס"ג.
5. מהרב יעקב חיים בן יוסף יצחק סופר סת"ם, ורשה ה'תרל"ג.

יונחו על המצח כאשר נראה לכל. ורק אחד הוא הטוב מתפלין כאלו, אשר לא אפשר כלל להסיח דעת מהן, כאשר יכאב הראש מהם לגודלן. וכבר מילתי אמורה בחידושינו בס"ד, ראייה לגודל התפלין מהא דמקום יש בראש להניח בו שתי תפלין⁶.

והראתיו בספר גט מקושר להגאון ליב ציניץ ז"ל בסוף הספר⁷ תשובות בענין זה עם הגאון רבי יעקב לייסער ז"ל⁸. ואמר לי שכבר היה לו שאלה זו אצל הגאון פתחי תשובה ז"ל וגם הוא הראהו בספר גט מקושר הנזכר ועוד הארכנו בזה.

6. עירובין צה, ב ותוספות שם. הגאון האדר"ת "היה לבוש תפילין כמעט כל היום בצנעה תחת כובעו שלא ידע בו זר" (חתנו מרן הראי"ה קוק זצ"ל, אדר-היקר פרק ד, עמ' מז). וכן: "הגאון האדר"ת ז"ל שלח לו לפני החתונה מתנה לפורים: שלשה זוגות תפילין, של רש"י ושל ר"ת, וקטנים ללבוש תחת הכובע" (מרן הרצי"ה קוק זצ"ל, לשלושה באלול א, א).
7. דפו"צ ורשה ה'תרצ"ב, דף צא, ב - צג, ב.
8. בעל בתיבות המשפט.